

KİTAP İNCELEMELERİ (BOOK REVIEWS)

Çağdaş Türk Dili

Süer Eker

Grafiker Yayınları, Ankara, 2009 (Beşinci baskısı), Türkçe, 584 s., bibliyografya ve dizin.

Yabancı dillerde yazılanları dışarıda tutarsak, yerli dil uzmanlarımız tarafından Türkçeyi çeşitli yönleriyle anlatan onlarca eser yazılmıştır. M. Kaya Bilgegil, Muharrem Ergin, Tahir Nejat Gencan, Tahsin Banguoğlu ve burada ismini saymadığımız çok sayıda dil uzmanının yazdığı bu eserlerin her biri Türkçeye büyük hizmetler vermiştir ve vermeye devam etmektedir. Yalnız, bu eserler arasında son yıllarda kendinden sıkça bahsettiren biri Süer Eker tarafından yazılan Çağdaş Türk Dili kitabıdır. Süer Eker'in Çağdaş Türk Dili'ni ötekilerinden farklı kılan en belirgin özelliği onun köklü dilbilgisi geleneği ile modern dilbilimin yaklaşımlarını harmanlamasıdır. Bu açıdan bakıldığında kitap Türk geleneğinin yukarıda adı geçen eserlerinden beslendiği gibi modern dilbiliminin önde gelen teorilerinden de beslenmektedir. Eker'in kitabının formatına bakıldığında onun William O'Grady, John Archibald, Mark Aronoff ve Janie Rees-Miller adlı yazarların *Contemporary Linguistics*; Edward Finegan'ın *Language: Its Structure and Use*; Victoria Fromkin, Robert Rodman ve Nina Hyams'ın *An Introduction to Language*; Adrian Akmajian, Richard A. Demers, Ann K. Farmer, ve Robert M. Harnish'in *An Introduction to Language and Communication* gibi temel dilbilim kitaplarına benzediğini görürüz. Adı geçen yabancı eserler İngilizce başta olmak üzere yüzlerce farklı dil verisini dilbilimsel yaklaşımlarla anlatmak suretiyle bilgiyi sistemleştirme yoluna başvururlar. Dolayısıyla bu kitapların her biri farklı üniversitelerde dilbilime giriş derslerinin temel eserleri arasındadır. Victoria Fromkin, Robert Rodman ve Nina Hyams'ın *An Introduction to Language* adlı kitabının Türkiye'de Boğaziçi Üniversitesi'nde okutulduğu bilinmektedir. Süer Eker de bu çalışmasıyla çağdaş dilbilim eserlerine paralel olarak Türkçeyi merkezli adeta dilbilimine giriş mahiyetinde bir eser ortaya koymuştur. Hacettepe Üniversitesi profesörlerinden Emine Yılmaz kitaba yazdığı sunuşta Eker'in dile yaklaşımına dikkat çeker. Yılmaz'ın da belirttiği gibi Eker kitabında çoğunlukla dilbilimin başlıca özelliği olan dilde doğruların ne olması gerektiği değil nasıl olduklarını anlama konusu üzerinde durmaktadır. Buna mukabil bazı yerlerde Türkçenin doğru kullanılması adına doğru-yanlış yaklaşımı da sergilemektedir. Formatın bir parçası olarak bazı bölümlerin sonunda Türkçe Üzerine Notlar adlı başlıklar mevcuttur. Bu başlıklar altında yazar

bazen şahsi görüşlerini bazen farklı kişilerden yaptığı alıntılarını okuruna sunmaktadır. Bu ilaveler çoğunlukla Türkçede sıkça yapılan yanlışlara dikkat çekmeyi ve doğru kullanımları dikkatlere sunmayı amaçlamaktadır. (s. 222, s. 296, s. 434 vb.). Dilbilimsel yaklaşıma ters gibi görülebilecek bu yaklaşım dilde yazı ve anlam karmaşasının önüne geçmeyi amaçlayıp başıbozukluğun önlenmesini öneren dilbilgisel bir yaklaşımdır. Kitap on iki bölümden oluşmaktadır. Eker'in kitabını emsallerinden ayıran özelliklerinin başında örneklerini yalnız Türkçe ile sınırlandırmamış olması gelmektedir. Dilde görülen olayların farklı dillerdeki yansımalarını da vermeye çalışması okurun dile bakış çerçevesini muazzam bir şekilde genişletmektedir. Bu durum dil evrensellerini anlamaya ışık tutmaktadır.

Dil Kültürü bölümünde dilin tanımı, edini mi, yapısı ve toplumsal özellikleri birçok dilbilim uzmanının teorileriyle anlatılmıştır. Dillerin doğuş teorileriyle birlikte *derin yapı, yüzey yapı, art zaman, eş zaman, dil edinim cihazı, nedensizlik ilkesi, en az çaba yasası, ergon, energia* ve buna benzer Türkoloji için yeni sayılabilecek onlarca kavram ilk defa bir Türk dili kitabında bu yoğunlukta yer almıştır.

Bir Kültür Dili Olarak Türkçe bölümünde Türkçenin tarihi dönemleri, Türk dillerinin tasnifi, karşılıklı anlaşılabilirlik, Türkçe sözlükler, Türkiye Türkçesinin ağızları gibi sadece Türk dillerini ilgilendiren birçok konu farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. Bu bölüm kısa bir Türkoloji tarihi niteliğinde olup Türk dilleri arasında mukayeseli tablolar içermektedir (s. 133).

Türkçe İle Yabancı Diller Arasındaki İlişkiler bölümü Türk dillerinin söz varlığını etkileyen temas diller konusunu anlatır. Tarih boyunca alınan ve verilen kelimelerin listeleriyle okuru şaşırtıcı boyutta olduğu görülür. Sırpça ve Hırvatçada 6878 Türkçe kökenli kelimedenden bahsedilir. (s. 212).

Ses Bilgisi, Biçim Bilgisi, Söz Dizimi bölümleri ve Anlam Bilimi gibi bölümler anlatılan dilbilgisi konularının çoğunu dilbilimsel teorilerle takviye ederek ezber boyutundaki bilgiyi kavramayı kolaylaştıran teoriyle temellendirmektedir. Fonem-alofon, morphem-alomorf ayrımları, çağdaş dünyada

görülen farklı kelime türetme yolları, cümle tahlil çeşitleri (s. 429), anlamın farklı boyutları vs. çok sayıda örnekle anlatılmaktadır. Öteki konuların ayrıntılı anlatılmasına ve ihtiyaçlara göre değerlendirilirse kitapta yeterince yer verilmeyen konunun kelime türleri konusu olduğu söylenebilir.

Bu kitaptaki Anlatım Bozuklukları ve Yazım Kuralları adlı bölümler batılı tarzda yazılan dilbilime giriş kitaplarında olmayan iki bölüm olarak karşımıza çıkar. Türkiye’de Türkçenin kullanımında sıklıkla rastlanılan hatalar ve standartlaşmasındaki sorunlar bu tür bölümleri zorunlu kılmaktadır. Eker’in kitabında bu iki konu sadece otuz sayfalık bir yer tutar (s. 463-493).

Atatürk ve Türk Dili adlı onuncu bölüm Atatürk’ün gerçekleştirdiği dil inkılabının özeti mahiyetindedir. Atatürk ve Türk Dili Kronolojisi başlığı altında harf inkılabı (1928) ve Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin

kuruluşu (1932) vb. dilde dönüm noktası mahiyetindeki olaylar gün gün anlatılmaktadır.

Seçilmiş Metinler bölümü ise Köktürk metinlerinden başlayarak Türk dilinin tüm aşamalarını temsil eden yazılı metin örneklerini barındıran bir çeşitlemedir. On ikinci bölüm olarak adlandırılan son bölüm ise zengin ve yelpazesi geniş bir kaynakçadan oluşmaktadır.

İkinci baskısını 2004 yılında bir kitapçının rafında elime alıp incelediğimde ‘Eyvah! Benim yazmak istediğim kitabı başka biri yazmış!’ dediğim *Çağdaş Türk Dili* için şimdi ‘İyi ki yazmış!’ diyorum. Dilin bilgisi ile dilin bilimini başarılı bir şekilde birleştiren bu eser Türk dili araştırmaları tarihinde sağlam bir yer edinmiştir. *Çağdaş Türk Dili* hem akademik çevrelerin hem de akademi dışında dile ilgi duyan insanların zevkle okuyacağı bir kitap.

Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ

(Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü)

Anne-Babalar İçin Ergen Ruh Sağlığı Rehberi

Koray Karabekiroğlu

Say Dağıtım Ltd., Ankara, 2009 (birinci baskı), Türkçe, 448 s., bibliyografya ve dizin

Eğitmcilerin, ebeveynlerin ve öğrencilerin pek çok kez dile getirdikleri gibi ülkemiz bir sınav ülkesidir. Ülkemizde pek çok genç için benliklerinin, kişisel değerlerinin ve gelecek planlarının oluşumu ve bu öğelere bağlı varolan olarak tanımlanabilmenin ön koşulu şimdilerde ilköğretim yıllarına kadar düşen öğrenci seçme sınavlarının geçmek haline geldi. Anne babaların çocuklarının da içselleştirmelerine neden oldukları temel algı bu sınavlarda başarılı olamayan bireylerin hayatı boyunca mutsuzluğa mahkum olabileceğidir. Ancak tüm öğrencilerin bu sınavlarda başarılı olması mümkün olmadığı için ülkemiz gençleri bir taraftan sırtlarındaki "akademik olarak başarılı olma koşuluyla varolma" yükümlülüğünün stresini taşıyan bir taraftan da gelişimsel olarak sahip oldukları benmerkezilik, kimlik arayışı, tartışmacılık gibi özelliklerin sonucu artan kişisel ve kişiler arası çatışmalarla başa çıkma zorunluluğuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Doğası gereği karmaşık ve stresli bu gelişimsel dönemin halihazırındaki iç çatışmalarına günümüzün sınav, küreselleşme, internet ve bilgisayar çağının eklediği karmaşaların sonucu olarak pek çok ebeveyn değerleri, istekleri, beğenileri ve dünya anlayışları çok farklı olan ergen çocuklarını en iyi nasıl yönlendirebilecekleri, ihtiyaçları olan fiziksel, psikolojik ve sosyal desteği nasıl ve ne kadar sağlamaları gerektiği, gelecekleri konusunda doğru adımlar atmalarına nasıl katkıda bulunabilecekleri, isyankar ve bazen pervasızca çıkışlarına ne tür tepkiler vermeleri gerektiği konusunda kendilerine ışık tutabilecek uzman görüşlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu kitap bu tür bir rehber ihtiyacı duyan ebeveynler ve bu ebeveynlere yol göstermeleri beklenen tüm eğitimciler için ergenlerin gelişimsel özelliklerini detaylı bir şekilde sunmakta ve ergenlerde karşılaşılabilecek günlük sorunları çözüme basit, ancak yararlı öneriler kapsamaktadır.

Kitap genel olarak 4 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ergenliğin kavramsal çerçevesi çizilerek bu dönemin temel özellikleri, sınırları ve alt evreleri tanıtılmıştır. Kitabın ikinci bölümünde Ergenlik sürecini açıklamaya yönelik önemli

kuramların ışığında ergenlerin fiziksel, sosyal, bilişsel, ahlaki ve duygusal gelişim özelliklerine yer verilmiştir. Kitabın üçüncü bölümünde ergenin yaşamının en önemli unsurları olan cinsellik, gelecek kaygısı, arkadaş ilişkileri, aile ve toplumsal etkileşimleri konularına yer verilmiş, ilgili konulara ek olarak anne ve babalara ergenlerle çatışmalarını nasıl çözebilecekleri ve ergen çocuklarına sorumluluklarını yerine getirmeleri için nasıl davranmaları gerektiği gibi uygulamaya yönelik pratik bilgiler sunulmaktadır.

Kitabın en kapsamlı ve geniş bölümü olan dördüncü bölümde ergenlerin yaşayabileceği depresyon, davranım bozuklukları, kaygı ve takıntı bozuklukları, dikkat ve öğrenme sorunları, madde kullanımı ve ergen istismarı gibi önemli sorunlar tanıtılmış, bu sorunların aileler tarafından fark edilmesini sağlayacak ipuçlarına değinilmiş ve nihayi olarak önlenmesi ve tedavisinde yardımcı olabilecek davranışlara yönelik bilgilere yer verilmiştir. Kitap dünya ve Türkiye'deki ergenlerin genel durumlarını özetleyen ve ergenlere yönelik güncel politikaların tanıtımını sunan bir bölüme son bulmaktadır.

Bu kitap ebeveyn ve eğitimciler için yönelik olarak ergenlik dönemi ve sorunlarını tanıma ve ergenlerin gelişimlerini destekleyecek şekilde yönlendirmeyi hedefleyen davranışların tanıtımını içeren Türkçe hazırlanmış en güncel ve kapsamlı kitap olması açısından okuyucular için değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Son olarak, bireyselliğe önem veren ve bağımsız hareket edebilme yetilerini en önemli yetkinlik olarak gören günümüz gençliğini tanıma ve anlamının ötesinde onların sorumluluk sahibi, bağımsızlığını kazanmış, öz güveni yüksek, cesur ve mizah anlayışı gelişmiş bir birey olarak yetişmesine destek olmak isteyen tüm ebeveynlere tavsiyede bulunmak isteyen eğitimciler için bu kitap Jane Nelsen ve Lynn Lott tarafından hazırlanan "Ergen Gençler İçin Pozitif Disiplin" başlıklı kitap ile mükemmel bir set oluşturacaktır.

Yrd.Doç.Dr. Sevgi ÖZGÜNGÖR

(Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü)